

कक्षा - आठवीं, विषय - संस्कृत
पाठ - 20 संस्कृतस्याभाषकाः

1. निश्चय ही प्रयोग के बिना ज्ञान बोझ ही होता है।
2. लक्ष्मी कर्म करने वाले सिंह पुरुष के पास आते हैं।
3. उनकी खाद्य पदार्थों से भूख मिटाकर कौन (व्यक्ति को) बश में नहीं कर सकता।
संसार में
4. जननी और जन्मभूमि स्वर्ग से भी महान हैं।
5. दूर से पर्वत सुंदर लगते हैं।
6. दूसरों को उपदेश देना पाण्डित्य है।
7. अधिकता सब जगह छोड़ देनी चाहिए।
8. भूखे को कुछ भी अच्छा नहीं लगता है।
9. केवल वीर लोग ही इस पृथ्वी का उपभोग कर सकते हैं।
10. विनाश काल के समय बुद्धि विपरीत हो जाती है।
11. निश्चय ही शरीर धर्म का पहला साधन है।
12. हितकारी और मनोहारी वचन दुर्लभ है।
13. सभी गुण सोने पर आश्रित हैं।
14. बुद्धिमान लोग उपाय को सोचते हुए दुःखपरिणाम को भी सोचते हैं।
15. कम से कम और सारयुक्त वचन ही वाक्पटुता है।
16. निश्चय ही दूसरों पर आश्रित उर्ध्वत, दूसरों के बश में रहना कष्टकारी है।
17. सत्य की ही जय होती है।
18. ~~बुद्धिधर्म~~
19. आचरण से ही न वेदों को पवित्र नहीं करते।

- ± संस्कृत में उ्तर दीजिए -
- (क) वेदाः आचारहीनं न पुनन्ति ।
 - (ख) दूरतः पर्वताः रम्याः दृश्यन्ते ।
 - (ग) लक्ष्मी स्वयमेव उद्योगिनं पुरुषमुपैति ।
 - (घ) विनाशकाले बुद्धिः विपरीत भवति ।
 - (ङ) हितं मनोहारि च वचः दुर्लभं भवति ।
 - (च) वसुन्धरा वीरभोग्या ।

पाठ 21 - काशीदर्शन

1. संस्कृत में उत्तर दीजिए - (मौखिक)

(क) वाराणसी स्टेशनस्य निर्माणकर्ताः कः मंत्री आसीत् ?
उ० = श्री कमलापति त्रिपाठी ।

(ख) आङ्गलभाषायाम् अस्य स्टेशनस्य किं नाम ?
उ० = Kashi ।

(ग) काश्याः प्रासिद्धः देवः कः ?
उ० = विश्वनाथः ।

(घ) अत्रत्या नदी का ?
उ० = भागीरथी ।

2. लिखित -

(क) भागीरथी नदी स्नानार्थम् देशीयाः जनाः काशीं गच्छन्ति । (नद्यां)
(ख) वैदेशिकाः स्नानार्थम् भ्रमणार्थम् च तत्र गच्छन्ति ।
(ग) अस्य स्थानस्य प्रधानभूतानां देवानां गणेश अन्नपूर्णा, विश्वनाथः च सन्ति ।
(घ) तुलसीदासः रामायणस्य रचनां अस्सीघाटे कृतवानासीत् ।

6. संस्कृत में अनुवाद कीजिए -

(क) आगच्छ आगच्छत इदमेव वाराणसी अस्ति ।
(ख) मम शकटिका शौभनं अस्ति । (शकटिका)
(ग) भागीरथी गंगास्य एव अन्य नाम अस्ति ।
(घ) कथयत - इयं राजा भगीरथः पृथ्व्यां आगतः ।
(ङ) काशी गंगायाः नद्याः तटे अवस्थिता ।
(च) काश्यां शंकरः पार्वती च पूजां प्रधानरूपेण करोति ।
(छ) अत्र पर्यटनार्थम् विदेशीजनाः अपि आगच्छन्ति ।
(ज) प्राचीनकालादेव अस्मिन् नगर्यम् महान् अस्ति ।
(झ) पूरणायां अपि अस्य महत्त्वम् अलिखत् ।
(ञ) चलन्तु, वयं जनाः अपि वाराणसीं चलन्तु ।
(ट) अयं विद्यायाः प्रधानकेन्द्रं अस्ति ।

① मौखिक - (उत्तर)

- (क) वानरः जनैः दृष्टः ।
 (ख) वानराणां स्वभावः चञ्चलः भवति ।
 (ग) वानरशब्दस्य कपिः मर्कटः च पर्यायवाचिनौ शब्दौ स्तः ।
 (घ) हनुमान् मनुष्य आसीत् ।
 (ङ.) वानरेषु दयालुता आवश्यकी अस्ति ।

② लिखित - (उत्तर)

- (क) वानराः वनेषु वृक्षेषु उद्यानेषु ग्रामेषु गृहेषु च वसन्ति ।
 (ख) वानराणां कृते सर्वकारः वानराणां पालने तेषां जीविकार्थं विचारणे - नर्तनं च (सर्वकारेण) प्रतिषेधात्मको नियमः परिहृतः ।
 (ग) वानरपदस्य व्युत्पत्तिं शब्दकोशे मिलति - वानं वानसम्बन्धि - फलादिकं शान्ति गृहणाति इति वानरः ।
 (घ) वानरस्य पर्यायवाचिनः शब्दाः सन्ति - मर्कटः, कीशः, कपिः, वनैकः, वलीमुखः, शाखाभृगः, प्लवंगमः, प्लवंगः ।
 (ङ.) वानराः फलमूलादिकं चणकं कदलीफलं च खादन्ति ।
 (च) डार्विन महोदयः मनुष्यस्य विकासे कथितवान् - यत् नरः वानरस्य विकसितरूपः ।
 (द) निम्नलिखित वाक्यों का संस्कृत में अनुवाद कीजिए -
 (के) एकः वानरः मम समीपम् आगच्छत् ।
 (ख) सः स्वभावेन चञ्चलः आसीत् ।
 (ग) तस्य सह बहु वानराः आसीत् ।
 (घ) शनैः शनैः सः मम गृहे अगच्छत् ।
 (ङ.) रामस्य सेनायां अपि विशालाः वानराः आसन् ।
 (च) तस्मिन्नेव हनुमान् अपि आसीत् ।
 (छ) तस्य मातायाः नाम अंजना पितृस्य नाम वायुदेवः आसीत् ।
 (ज) एकस्मिन् दिवसे मम वानरः मम पूजायां सिक्कान् नीत्वा अगच्छत् ।
 (झ) बुभुक्षितायां सः लौरघित्वा उदरं अदर्शयत् ।
 (ञ) वानरः बुभुक्षितायां क्षेत्रेषु गत्वा अन्नानि खादन्ति ।